

Міністерство освіти і науки України
Харківська національна академія міського господарства

В.І. Заіченко

Програма і робоча програма навчальної дисципліни

«ОСНОВИ ОХОРОНИ ПРАЦІ»

(для студентів 3 курсу денної і 5 курсу заочної форми навчання галузь знань
«Менеджмент і адміністрування» напряму підготовки 0502 (6.030601)
«Менеджмент»)

Харків – ХНАМГ – 2009

Програма і робоча програма навчальної дисципліни **«Основи охорони праці»** (для студентів 3 курсу денної і 5 курсу заочної форми навчання галузь знань «Менеджмент і адміністрування» напряму підготовки 0502 (6.030601) «Менеджмент») / Укл.: В.І. Заіченко—Харків: ХНАМГ, 2009. - 16 с.

Укладач: В.І. Заіченко

Програма побудована за вимогами кредитно-модульної системи організації навчального процесу та узгоджений з орієнтованою структурою змісту навчальної дисципліни, рекомендованою Європейською Кредитно-Трансферною системою (TCTS).

Рецензент: доц. Ю.І. Жигло

Затверджено на засіданні кафедри «Безпека життєдіяльності», протокол №3 від «4» лютого 2009 р.

© В.І. Заіченко, ХНАМГ, 2009-11-09

ЗМІСТ

	стор.
ВСТУП.....	4
1.ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.....	6
1.1.Мета, предмет та місце дисципліни.....	6
1.2.Інформаційний обсяг (зміст) дисципліни.....	6
1.3.Освітньо-кваліфікаційні вимоги.....	7
1.4.Рекомендована основна навчальна література.....	8
1.5.Анотація програми навчальної дисципліни.....	8
2.РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.....	10
2.1. Розподіл обсягу навчальної роботи студента за спеціальностями та видами навчальної роботи.....	10
2.2. Зміст дисципліни.....	11
2.3. Розподіл часу за модулями і змістовими модулями та форми навчальної роботи студента.....	11
2.4.Лекційний курс (денне навчання).....	12
2.5. Самостійна навчальна робота студента.....	13
2.6.Засоби контролю та структура залікового кредиту.....	14
2.7.Інформаційно-методичне забезпечення.....	14

ВСТУП

Основи охорони праці – нормативна дисципліна, яка вивчається з метою формування у майбутніх фахівців з вищою освітою необхідного в їхній подальшій діяльності рівня знань та умінь з правових і організаційних питань охорони праці, з питань гігієни праці, виробничої санітарії, безпеки технологічних процесів та пожежної безпеки, визначеного відповідними державними стандартами освіти, а також активної позиції щодо практичної реалізації принципу пріоритетності охорони життя та здоров'я працівників по відношенню до результатів виробничої діяльності.

Програма дисципліни «Основи охорони праці» розроблена з урахуванням того, що вивчення питань охорони праці у вищих закладах освіти здійснюється на трьох рівнях: при підготовці бакалаврів, спеціалістів і магістрів.

Викладена нижче програма визначає обов'язковий перелік тем і питань, котрі повинні бути розглянуті в дисципліні «Основи охорони праці» при підготовці бакалаврів вищих закладів освіти усіх рівнів.

Навчання за даною програмою проводиться після вивчення студентами основних професійно орієнтованих дисциплін.

Загальний обсяг навчального часу при вивченні дисципліни «Основи охорони праці» визначений освітньо-професійними програмами підготовки з урахуванням рівня небезпечності умов праці галузей і виробництв, для яких готуються майбутні фахівці. Обсяги вивчення окремих розділів і тем нормативної дисципліни «Основи охорони праці» визначені відповідно навчального плану підготовки бакалавра за напрямом підготовки 6.030601 «Менеджмент» з урахуванням професійного спрямування потоків і груп.

Програма розроблена згідно з навчальною програмою нормативної дисципліни «Основи охорони праці» для вищих закладів освіти, яка розглянута та рекомендована Комісією з охорони праці та безпеки життєдіяльності Науково-методичної ради МОН України та Інститутом змісту і методів навчання, узгоджена державним комітетом України по нагляду за охороною праці та Управлінням вищих закладів освіти МОН України.

Приєднання України до Болонського процесу передбачає впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу (КМСОНП), яка є українським варіантом ECTS. Програма побудована за вимогами кредитно-модульної системи організації навчального процесу.

Програма навчальної дисципліни розроблена на основі:

-ОКХ: ГСВО, менеджмент, 1997 р.

-ОПП: ГСВО, менеджмент, 1997 р.

-СВО ХНАМГ Навчальний план: 6.050200, _Менеджмент організацій, 2002р.

Програма ухвалена кафедрою «Безпека життєдіяльності» (протокол № 3 від 4 лютого 2009 р.).

1. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1.1. Мета, предмет та місце дисципліни

1.1.1. Мета та завдання вивчення дисципліни: Формування у майбутніх бакалаврів необхідного в їхній подальшій професійній діяльності рівня знань та умінь з правових і організаційних питань охорони праці, з питань гігієни праці, виробничої санітарії, безпеки технологічних процесів та пожежної безпеки, визначеного відповідними державними стандартами освіти, а також активної позиції щодо практичної реалізації принципу пріоритетності охорони життя та здоров'я працівників по відношенню до результатів виробничої діяльності (за ОПП).

1.1.2. Предмет вивчення у дисципліні: Правові та організаційні питання основ охорони праці, основи виробничої санітарії та гігієни, основи безпеки виробничих процесів, пожежна безпека (за ОПП та за навчальним планом).

1.1.3. Місце дисципліни в структурно-логічній схемі підготовки фахівця

Перелік дисциплін, на які безпосередньо спирається вивчення даної дисципліни	Перелік дисциплін, вивчення яких безпосередньо спирається на дану дисципліну
Фізика	Вихідна
Хімія	Вихідна
Вища математика	Вихідна
Безпека життєдіяльності	Основи екології, цивільна оборона, основи медичних знань. Психологія
Суспільно-економічні дисципліни	Основи права, філософія, правознавство, теоретична економіка
Загально-технічні дисципліни	Технологія виробництва, технологічне обладнання, основи електротехніки

1.2. Інформаційний обсяг (зміст) дисципліни (відповідно до стандартів ООП)

Модуль 1. Основи охорони праці

(1,5/54)

Змістовий модуль (ЗМ) 1.1. : Правові та організаційні питання охорони праці, основи фізіології та гігієни праці

Обов'язкові укрупнені навчальні елементи

1. Законодавча та нормативна база України про охорону праці
2. Розслідування та облік нещасних випадків на виробництві
3. Шкідливі виробничі фактори

Змістовий модуль (ЗМ) 1.2.: Загальні вимоги безпеки до технологічного обладнання та процесів, пожежна безпека

Обов'язкові укрупнені навчальні елементи

1. Організаційні заходи щодо забезпечення безпечних умов праці
2. Електробезпека
3. Системи попередження пожеж та пожежного захисту

1.3. Освітньо-кваліфікаційні вимоги

Вміння та знання	Сфери діяльності	Функції діяльності у виробничій сфері
Використання на практиці законодавчу та нормативну базу України про охорону праці	Соціально-виробнича	Організаційна
Контролювати дотримання вимог з охорони праці	Виробнича	Управлінська
Розробляти необхідні заходи щодо поліпшення умов праці	Виробнича	Проектувальна
Визначати необхідні технічні рішення з пожежної профілактики	Виробнича	Технічна

1.4. Рекомендована основна навчальна література

1. Коржик Б.М., Иванов В.Н., Дейнега В.И., Дмитриев С.Л. Охрана труда на предприятиях, в организациях и фирмах. –Х.: Консульт, 2007. -216с.
2. Баблук В.А., Гогіташвілі В.В. Охорона праці в будівельній галузі. –К.: Будівельник, 2006. -158 с.
3. Основи охорони праці: Навчальний посібник /За ред.. проф.. В.В. Березуцького. –Х.: Факт, 2005. -480 с.
4. Жидецкий В.Ц., Джигірей В.С., Мельников О.В. Основи охорони праці. –Львів: Афіша, 2006. -349 с.
5. Желібо Є.П., Заверуха Н.М., Зацарний В.В. Безпека життєдіяльності: Навчальний посібник. – К.: Каравела, 2006. -320 с.
6. Основи охорони праці. Лабораторний практикум. Навчальний посібник для студентів вищих закладів освіти України /За ред.. проф. Б.М. Коржика. – Харків: ХДАМГ, 2008. -105 с
7. Пчелинцев В.А., Колтов Д.В., Орлов Г.Г. Охрана труда в строительстве. –М.: Высшая школа, 1991. -271 с.
8. Охрана труда: Учебник для студентов вузов /Б.А. Князевский, П.А. Долин и др., Под. Ред. Б.А. Князевского. –М.: Высшая школа. 1982. -311 с.
9. Инженерные решения по охране труда в строительстве /Под ред. Г.Г. Орлова. –М.: Стройиздат, 1985. -278 с.
10. Орлов Г.Г. Охрана труда в строительстве. –М.: Высш. шк., 1984. - 343с.
11. Справочник по охране труда в жилищно-коммунальном хозяйстве /Под ред. К.Н. Зайцева. –К.: Будівельник, 1987. -290 с.

1.5. Анотація програми навчальної дисципліни

ОСНОВИ ОХОРОНИ ПРАЦІ

Метою дисципліни є надання майбутнім бакалаврам теоретичних знань і практичних навичок, необхідних для вирішення питань, пов'язаних із забезпеченням безпечних і нешкідливих умов праці, при розробці і

використанні нової техніки та технологічних процесів, організації виробництва у готельному і курортному господарстві, які виключають негативну дію на людину та навколишнє природне середовище. Зміст програми складається з правових та організаційних питань охорони праці, основ фізіології, гігієни і виробничої санітарії, безпеки технологічних процесів та пожежної безпеки.

Aim discipline “Protection of labour in branch” let specialist theory and state of the practice on manage. Aim discipline to give lessons for the future specialist theoretical information and state of the practice creation secure state harmless conditions labor in all sphere production, to give lessons first offal help under such conditions. Object discipline am to form the basis of modern mechanism protection of labour in Ukraine. Program curriculum discipline consist of module “To form the basis of protection of labour”, consist of component am legislation protection of labjur and production hygiene, industrial safety technological process and fire will never.

Цель дисциплины – теоретическая и практическая подготовка бакалавров к решению вопросов, связанных с обеспечением безопасных и невредных условий труда, при разработки и использовании новой техники и технологических процессов, организации производства в гостиничном и курортном хозяйстве, которые исключали бы негативное действие на людей и окружающую природную среду. Содержание программы включает в себя правовые и организационные вопросы охраны труда, основы физиологии, гигиены, производственной санитарии, а также пожарной безопасности.

2. РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

2.1. Розподіл обсягу навчальної роботи студента за спеціальностями та видами навчальної роботи

(за робочими навчальними планами денної форми навчання)

Спеціальність, спеціалізація (шифр, аббревіатура)	Всього, кредит/10 годин	Семестри	Години								Екзамени (семестр)	Заліки (семестр)
			Аудиторні	У тому числі			Самостійна Робота раб.	У тому числі				
				Лекції	Практичні	Лабораторні		Контрольні роботи	КП/КР	РГР		
7.050201– МОМГ, МОМС, МБО, МОПЕК, ЛОГ, МГКТС	1,5/54	5	18	18	-	-	36	-	-	-	5	-

2.1.1. Розподіл обсягу навчальної роботи студента за спеціальностями та видами навчальної роботи

(за робочими навчальними планами заочної форми навчання)

Спеціальність, спеціалізація (шифр, аббревіатура	Всього, Кредит / год	Семестри	Години								Екзамени (семестр)	Заліки (семестр)
			Аудиторні	У тому числі			Самостійна робота	У тому числі				
				Лекції	Практичні	Лабораторні		Контрольні роботи	КП/КР	РГР		
6.050200– МОМГ, МОМС, МБО, МОПЕК, ЛОГ, МГКТС	1,5/54	8	10	10	-	-	44	-	-	-	8	-

2.2. Зміст дисципліни

Модуль 1. Основи охорони праці -
(назва модулю)

1,5/54
(кількість кредитів/годин)

Змістові модулі (ЗМ):

ЗМ 1.1: Законодавство про охорону праці, гігієна праці та виробнича санітарія
- **0,75/27**
(назва змістового модулю) (кількість кредитів/годин)

Навчальні елементи

1. Законодавча та нормативна база України про охорону праці.
2. Організація охорони праці на виробництві.
3. Розслідування та облік нещасних випадків на виробництві.
4. Методи аналізу і причини виробничого травматизму та їх усунення.
5. Шкідливості у виробничому середовищі та захист від них.
6. Основні ергономічні вимоги щодо організації робочих місць.

ЗМ 1.2: Безпека технологічних процесів, пожежна безпека - **0,75/27**
(назва змістового модулю) (кількість кредитів/годин)

Навчальні елементи

1. Безпека при експлуатації систем, працюючих під тиском.
2. Безпека при навантажувально-розвантажувальних роботах і на транспорті.
3. Електробезпека.
4. Значення і завдання пожежної безпеки.
5. Способи і заходи пожежогасіння.
6. Надання першої допомоги потерпілим при нещасних випадках.

2.3. Розподіл часу за модулями і змістовими модулями

та форми навчальної роботи студента

Модулі (семестри) та змістові модулі	Всього, кредит/годин	Форми навчальної роботи			
		Лекції	Пр. зан.	Лабор.	СРС
Модуль 1	1,5/54	18	-	-	36
ЗМ 1.1	0,75/27	9	-	-	18
ЗМ 1.2	0,75/27	9	-	-	18

2.4. Лекційний курс (денне навчання)

Зміст	Кількість годин за спеціальностями, спеціалізаціями (шифр, аббревіатура)
	6.050200 – МОМГ, МОМС, МБО, МОПЕК, ЛОГ, МГКТС
1	2
Модуль 1. Основи охорони праці	
ЗМ 1.1. Законодавство про охорону праці, гігієна праці та виробнича санітарія	9,0
Тема 1. Охорона праці як соціально-економічний фактор і галузь науки. Основні етапи розвитку охорони праці. Стан охорони праці в Україні і в інших державах. Основні поняття в галузі охорони праці, їх терміни та визначення. Предмет, структура, зміст і мета курсу ООП.	1,0
Тема 2. Законодавча і нормативна база України про охорону праці. Відповідальність за порушення законодавства про охорону праці. Органи державного керування і надзору за охороною праці.	1,0
Тема 3. Система керування охороною праці. Служба охорони праці на підприємстві, її основні функції та завдання. Навчання і інструктажі з питань охорони праці.	0,5
Тема 4. Загальні положення про розслідування і облік нещасних випадків. Дії робітників і комісії при розслідуванні нещасного випадку. Спеціальне розслідування нещасних випадків.	1,0
Тема 5. Методи аналізу і причини виробничого травматизму. Основні заходи по попередженню і усуненню виробничого травматизму і професійних захворювань.	0,5
Тема 6. Фізіологічні особливості різних видів діяльності. Гігієнічна класифікація праці.	0,5
Тема 7. Параметри мікроклімату та його вплив на самопочуття людини. Терморегуляція. Нормування і контроль параметрів мікроклімату. Загальні методи і засоби нормалізації параметрів мікроклімату.	1,0
Тема 8. Вплив шкідливих речовин на організм людини. Класифікація і нормування шкідливих речовин. Контроль за концентрацією шкідливих речовин і захист від них.	1,0
Тема 9. Виробниче освітлення і його види. Характеристики освітлення і їх нормування. Розрахунки природного і штучного освітлення.	1,0
Тема 10. Вібрація і захист від неї. Шум і його параметри. Засоби і заходи захисту від шуму. Класифікація випромінювань.	1,0
Тема 11. Основні вимоги до виробничих приміщень. Ергономічні вимоги щодо організації і конструювання робочих місць. Загальні вимоги технічної естетики.	0,5
ЗМ 1.2. Безпека технологічних процесів, пожежна безпека.	9,0

Продовження табл.

1	2
Тема 12.Безпека технологічного обладнання і процесів. Вимоги безпеки щодо організації робочих місць.	0,5
Тема 13.Системи, що працюють під тиском, причини аварій і нещасних випадків при експлуатації цих систем і обладнання.	1,0
Тема 14.Безпека при навантажувально-розвантажувальних роботах. Безпека при експлуатації підіймального і транспортного обладнання.	0,5
Тема 15.Електротравматизм, особливості дії електроструму на живу тканину. Види електричних травм.	1,0
Тема 16.Фактори, які впливають на наслідки ураження електричним струмом. Умови ураження електричним струмом. Перша допомога постраждалим від електроструму.	2,0
Тема 17.Класифікація приміщень по ступеню ураження електрострумом. Організація безпечної експлуатації електроустановок. Технічні засоби, які забезпечують безпечну експлуатацію електроустановок.	1,0
Тема 18.Предмет і завдання пожежної безпеки, основні поняття. Причини пожеж. Різновид горіння.	0,5
Тема 19.Класифікація речовин щодо горіння. Категорії приміщень і будівель по вибуховопожежної і пожежної безпеки.	1,0
Тема 20.Евакуація людей із будівель і приміщень при пожежі. Засоби і заходи пожежогасіння. Класифікація пожеж. Порядок дії у випадку пожежі.	1,5

2.5. Самостійна навчальна робота студента

(перелік тем для самостійного опрацювання)

1.Вивчення закону України «Про охорону праці» від 21.11.2002 р.

2.Вивчення положення про «Порядок розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві» від 25.08.2004 р.

3.Вивчення небезпечних та шкідливих виробничих факторів згідно ГОСТ 12.0.003-74* ССБТ. Опасные и вредные производственные факторы. Классификация.

4.Виконання індивідуального семестрового завдання з дисципліни.

5.Будова і принцип дії приладів для контролю параметрів мікроклімату.

6. Будова і принцип дії приладів для контролю шкідливих речовин у повітрі робочої зони і методи їх застосування.

7.Ознайомлення з віброакустичною апаратурою і методами вимірів шуму та вібрації.

8. Будова і принцип дії приладів для вимірювання освітленості робочих місць.

9.Технічні засоби, які забезпечують безпечну експлуатацію електроустановок.

10.Технічні засоби пожежогасіння.

Усього: 36 годин.

2.6. Засоби контролю та структура залікового кредиту

Види та засоби контролю (тестування, контрольні роботи, індивідуальні завдання тощо)	Розподіл балів, %
МОДУЛЬ 1. Поточний контроль зі змістових модулів	
ЗМ 1.1. Тестування або контрольна робота	30
ЗМ 1.2. Тестування або контрольна робота	30
Підсумковий контроль з МОДУЛЮ 1	
Тестування або іспит	40
Всього за модулем	100

2.7. Інформаційно-методичне забезпечення

Бібліографічні описи, Інтернет адреси	ЗМ, теми де застосовується
1	2
1. Рекомендована основна навчальна література (підручники, навчальні посібники, інші видання)	
1.Закон України “Про охорону праці” від 21.11.2002 р.	1 – 2
2.Закон України “Про пожежну безпеку” від 17.12.93 р.	13,14
3.Баблук В.А., Гогіташвілі В.В. Охорона праці в будівельній галузі. – К.: Будівельник, 2006. -158 с.	ЗМ 1 -2
4.Иванов В.Н., Коржик Б.М., Дейнега В.И., Дмитриев С.А. Охрана труда на предприятиях, в организациях и фирмах. – Харьков: Консульт, 2007. -216 с.	ЗМ 1 -2
5. Жидецкий В.Ц., Джигирей В.С., Мельников О.В. Основы охраны труда. –Львів: Афіша, 2006. -349 с.	1 – 14
6.Желібо Є.П., Заверуха Н.М., Зацарний В.В. Безпека життєдіяльності: Навчальний посібник. – К.: Каравела, 2006. - 320 с.	6 - 14
7. Основы охраны труда: Навчальний посібник /За ред.. проф.. В.В. Березуцького. –Х.: Факт, 2005. -480 с.	1 - 14

1	2
8. Основи охорони праці. Лабораторний практикум. Навчальний посібник для студентів вищих закладів освіти України /За ред. проф. Б.М. Коржика. – Харків: ХДАМГ, 2008. -105 с.	12
9. Пчелинцев В.А., Коптев Д.В., Орлов Г.Г. Охрана труда в строительстве. –М.: Высшая школа, 1991. -271 с.	4 – 14
10.Инженерные решения по охране труда в строительстве. /Под ред. Г.Г. Орлова. –М.: Стройиздат, 1985. -278с.	4-7,12
11. Конспект лекцій з дисципліни “Основи охорони праці в галузі”, сайт Інтернет: ZAICHENKO VIKTOR @ UKR. NET	ЗМ 1 - 2
2. Додаткові джерела (довідники, нормативні видання, сайти Інтернет тощо)	
1.Сафонов В.В., Діденко Л.М., Мелашич В.В. Охрана праці під час виготовлення та монтажу будівель і споруд з металевих конструкцій. –К.: Основа, 2004. -348 с.	4 – 12
2.Інженерні рішення з охорони праці при розробці дипломних проектів інженерно-будівельних спеціальностей: Навчальний посібник. /За ред. В.В. Сафонова. –К.: Основа, 2000. -336 с.	4 – 14
3. Орлов Г.Г. Охрана труда в строительстве. –М.: Высш. Шк., 1984. -343 с.	4 – 14
4. Справочник по охране труда в жилищно-коммунальном хозяйстве /Под ред. К.Н. Зайцева. –К.: Будівельник, 1987. -290 с.	4 – 14
5.Охрана праці в Україні. Нормативна база. (3-є вид., змін. і доп.) /Роїна О.М.. –К.: КНТ, 2008. -548 с.	1 – 2
6.Средства защиты в машиностроении: Расчет и проектирование: Справочник. /Под ред. С.В. Белова. –М.: Машиностроение, 1989. -368 с.	4-12
7.Справочник проектировщика. Защита от шума. /Под ред. Проф. Е.Я. Юдина. –М.: Стройиздат, 1974. -135 с.	6
3. Методичне забезпечення (реєстр методичних вказівок, інструкцій до лабораторних робіт, планів семінарських занять, комп’ютерних програм, відео-аудіо-матеріалів, плакатів тощо)	
1.Заїченко В.І., Мікуліна І.О. Методичні вказівки до виконання індивідуального семестрового завдання з дисципліни “Основи охорони праці” для студентів 3-го курсу денної форми навчання факультету МО. –Харків: ХДАМГ, 2008. -21 с.	3
2.Заїченко В.І., Мікуліна І.О. Методичні вказівки для самостійної роботи з дисципліни “Основи охорони праці” для студентів 3-го курсу денної форми навчання факультету МО. – Харків: ХНАМГ. 2007. – 7 с.	1 – 14

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

Програма і робоча програма навчальної дисципліни **«Основи охорони праці»** (для студентів 3 курсу денної і 5 курсу заочної форми навчання галузь знань «Менеджмент і адміністрування» напряму підготовки 0502 (6.030601) «Менеджмент»)

Укладач: Віктор Іванович Заїченко

План 2009, поз.294 Р

Підп. До друку 16.11.2009	Формат 60х84 1/16	Папір офісний
Друк на ризографі	Умовн.-друк. арк. 0,6	Обл.-вид. арк. 0,9
Замовл. № 5626	Тираж 10 прим.	

61002, Харків, ХНАМГ, вул. Революції, 12

Сектор оперативної поліграфії ЦНІТ ХНАМГ
61002, Харків, ХНАМГ, вул. Революції, 12